

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse i sak 2017/0002

Saken gjelder klage av 6. oktober 2016 over Stiftelsestilsynets vedtak av 29. september 2016 om avslag på søknad om å oppheve Inger Johannes Stiftelse, org. nr. 977 129 613. Søknaden er begrunnet med at utdelinger kan økes dersom stiftelsens kostnader til revisor og Stiftelsestilsynet reduseres ved at stiftelsen oppheves og midlene settes inn på en bundet konto i Bekkelaget og Ormøy menighets regnskap. Avslaget på søknaden er begrunnet med at vilkårene for opphevelse ikke er til stede når stiftelsen har hatt midler til utdeling av mindre bidrag.

Spørsmålet i klagesaken er om omdanningsvilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd er til stede slik at stiftelsen kan oppheves.

1. Stiftelsesklagenemndas kompetanse

Stiftelsesklagenemndas kompetanse er fastsatt i lov 15. juni 2001 nr. 59 om stiftelser (stiftelsesloven) § 7a. Etter bestemmelsen avgjør Stiftelsesklagenemnda klager på enkeltvedtak fattet av Stiftelsestilsynet i medhold av stiftelsesloven, dekningsloven, arveloven og samvirkeloven, med mindre noe annet følger av særskilt lovbestemmelse.

Stiftelsesklagenemnda har full prøvelsesadgang, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 34. Klagen er rettidig fremsatt og vilkårene for å behandle klagen er til stede, jf. forvaltningsloven §§ 29 og 32.

Ved Stiftelsesklagenemndas behandling og avgjørelse av klagen deltok leder Hanne Ombudstvedt og medlemmene Caroline D. Ditlev-Simonsen og Henning Sollid.

2. Sakens bakgrunn i hovedtrekk

Inger Johannes stiftelse, org. nr. 977 129 613, ble opprettet i april 1983 og formålet er "*å yte tilskudd til diakonalt arbeid i Bekkelaget menighet, samt å gi årlig tilskudd til Tonje Sandlie, født 05.10.1964, Gardermoen, så lenge hun lever*". I styremøte 18. august 2016 besluttet styret at stiftelsen skulle slettes i Brønnøysundregistrene og at kapitalen skulle legges inn i Bekkelaget og Ormøy Menighets regnskap som bundet fond med eget styre.

Egenkapitalen per søknadstidspunktet var kroner 1 417 651. Stiftelsens grunnkapital er kroner 1 200 000, jf. vedtektene § 3. Grunnkapitalen er urørlig, jf. vedtektene § 7.

Stiftelsestilsynet avsto klagers søknad om opphevelse i vedtak av 29. september 2016 (heretter vedtaket). Vedtaket ble påklaget den 6. oktober 2016. Stiftelsestilsynet mottok klagen den 10. oktober 2016.

Stiftelsestilsynet har vurdert klagen, men har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Saken ble oversendt Stiftelsesklagenemnda i brev av 31. januar 2017.

Stiftelsesklagenemndas avgjørelse bygger på de saksdokumentene som nemnda har mottatt innen behandlingen av klagen.

3. Rettslig grunnlag for vedtaket

Stiftelsestilsynets avslag datert 29. september 2016 er begrunnet med at vilkårene for omdanning etter stiftelsesloven § 46 første ledd ikke er oppfylt. Etter bestemmelsen kan omdanning foretas når en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen:

"a) ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte,

b) er åpenbart unyttig,

c) er i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, for eksempel fordi oppretterens forutsetninger for bestemmelsen har sviktet, eller

d) er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig."

4. Stiftelsestilsynets vedtak

Vedtaket av 29. september 2016 lyder:

"Søknad om opphevelse av Inger Johannes Stiftelse, org. nr. 977 129 613, blir avslått."

Stiftelsestilsynet bemerker innledningsvis at stiftelsesformen i større grad enn andre organisasjonsformer sikrer at en formuesverdi disponeres i tråd med et bestemt og varig formål. Stiftelsestilsynet skriver at et utslag av dette utgangspunktet er at omdanningsvilkårene i stiftelsesloven er strenge. Videre skriver tilsynet at for at stiftelsesgrunnlaget og vedtektene skal kunne endres, må det foreligge nærmere kvalifiserte omstendigheter. Stiftelsestilsynet skriver at omdanning til opphør alltid vil måtte vurderes etter de strengere reglene i stiftelsesloven § 46 første ledd, og at et generelt prinsipp i stiftelsesretten er at omdanning ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig. Dersom stiftelsen kan fortsette å eksistere, med for eksempel endrede vedtekter, kan ikke stiftelsen oppheves, jf. stiftelsesloven § 47.

Stiftelsestilsynet vurderer saken slik at det er vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a som er aktuelle å vurdere. Videre fremgår det av vedtaket:

"Stiftelsens egenkapital per 31.12.2015 er på 1 417 651 kroner. Stiftelsen har de siste tre årene hatt utdelinger på henholdsvis 32 366, 31 507 og 8 569 kroner.

Kapitalutviklingen vil til enhver tid være prisgitt det gjeldende avkastningsnivået, og avkastningen vil derfor i enkelte perioder kunne bli lavere enn det som er normalt. Med utdelinger de siste årene på 32 366, 31 507 og 8 569 kroner, mener vi at det ikke kan sies at stiftelsens utdelingsmuligheter har vært helt minimale.

Etter Stiftelsestilsynets syn åpner også vedtektene for at selv mindre bidrag vil være tilstrekkelig til å realisere stiftelsens formål.

Stiftelsestilsynet kan ikke se at begrunnelsen for opphevelsen er av en slik kvalifisert art at den faller inn under vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a."

Stiftelsestilsynet påpeker avslutningsvis at et mindre inngripende tiltak enn opphevelse av stiftelsen for eksempel vil være sammenslåing eller endring av vedtekter der stiftelsens kapital gjøres rørlig.

5. Klagers anførsler

Renteinntektene er halvert det siste året og driftskostnadene har økt uforholdsmessig. Årsaken er at styret har hatt behov for revisors hjelp til å sende inn årsregnskapene til Stiftelsestilsynet. Utdelingene er nå så små at formålet ikke lenger kan oppfylles.

Utdelingene kan økes med langt over 50% dersom kostnadene kuttes. Dette bør gjøres ved at stiftelsen oppheves og kapitalen fra stiftelsen settes inn på en bundet konto i Bekkelaget og Ormøys regnskap. Utgiftene til revisor og Stiftelsestilsynet vil da falle bort. Styret vil fortsette som før, og utdelingene skal skje i henhold til vedtektene.

Det er åpenbart uheldig og også åpenbart ufornuftig å ikke anvende avkastningen på en best mulig måte og ikke minst på den måten som vil gi mest diakonale bidrag.

6. Stiftelsestilsynets merknader til klagen

Stiftelsestilsynet har ikke funnet grunn til å omgjøre vedtaket. Ved brev av 31. januar 2017 har Stiftelsestilsynet oversendt klagen til Stiftelsesklagenemnda til avgjørelse.

Ifølge årsregnskapene er det utdelt totalt 150 000 kroner i perioden 2010-2015. Det har vært grunnlag for utdelinger og det kan ikke sies at disse har vært helt minimale. Vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a er derfor ikke oppfylt.

Videre skriver Stiftelsestilsynet:

"Stiftelsestilsynet kan ikke se at det å sette kapitalen fra stiftelsen inn på en bundet konto i Bekkelaget og Ormøy's regnskap medfører at stiftelsen er åpenbart ufornuftig eller åpenbart uheldig. Formålet kan la seg etterleve ved mindre tildelinger til Tonje Sandlie og diakonalt arbeid i Bekkelaget menighet. Stiftelsestilsynet mener dermed at heller ikke vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav d er oppfylt."

Når det gjelder vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav b og c mener Stiftelsestilsynet at disse ikke er oppfylt da formålet ikke kan anses for å være åpenbart unyttig, og oppretters forutsetning ikke kan sies å ha sviktet.

7. Stiftelsesklagenemndas vurdering

7.1. Rettslig utgangspunkt

Saken gjelder omdanning av stiftelsen ved opphevelse. Stiftelsesklagenemnda vil innledningsvis redegjøre for det rettslige utgangspunktet som nemnda legger til grunn når den vurderer og avgjør klagen.

Stiftelsesloven har i kapittel 6 regler om omdanning som på nærmere angitte vilkår åpner for å endre stiftelsesgrunnlaget eller vedtektene, og dermed bryter med det overordnede prinsippet om at stiftelser skal forbli uforanderlige. Omdanning kan blant annet gå ut på at stiftelsen oppheves og avvikles. Stiftelsesklagenemnda viser til stiftelsesloven § 45 første ledd. Bestemmelsen definerer omdanning som:

"endring eller opphevelse av den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller av stiftelsens vedtekter."

Stiftelsesloven § 45 andre ledd gir eksempler på hva en omdanning kan gå ut på, og lyder:

"I tillegg til endring eller opphevelse av enkeltbestemmelser i den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen, eller i stiftelsens vedtekter, kan omdanning blant annet gå ut på:

at stiftelsen oppheves og avvikles, ..."

Stiftelsesloven § 46 inneholder de materielle vilkår for omdanning. I Norsk Lovkommentar note 231 står det om § 46 første ledd:

"Første ledd fastsetter de materielle vilkårene for omdanning av bestemmelser som gjelder formålet med stiftelsen eller andre vedtektsbestemmelser som det må antas at det ved opprettelsen er lagt vesentlig vekt på. Det er i bokstav a til d fastsatt fire alternative vilkår for omdanning av slike bestemmelser. Bestemmelsene omfatter ikke bare situasjonen der forholdene har endret seg etter opprettelsen av stiftelsen, men også forhold som forelå allerede ved opprettelsen, jf. Woxholth/Knudsen s. 206-207."

Ett av de fire alternative vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd må være oppfylt for at søknaden om opphevelse av stiftelsen kan godkjennes, jf. stiftelsesloven § 45. Klager har påberopt § 46 første ledd bokstavene a og d som grunnlag for opphevelse.

Stiftelsesklagenemnda er enig i at det ikke foreligger holdepunkter i saken for at bestemmelsens bokstav b og c kan være anvendelig, idet stiftelsen etter nemndas syn ikke kan sies å være "åpenbart unyttig" eller "i strid med hensikten i den disposisjonen som danner grunnlaget for stiftelsen". Det Stiftelsesklagenemnda må ta stilling til er om vilkårene i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a eller d er oppfylt.

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a vil omdanning blant annet kunne foretas der en vedtektsbestemmelse ikke lar seg etterleve, for eksempel fordi stiftelsens kapital er utilstrekkelig til å tilgodese dens formål på en rimelig måte.

Det er den faktiske situasjonen som er avgjørende, og ikke årsaken til situasjonen. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer*, side 207–208. Fra side 208 gjengis:

"For ordinære avkastningsstiftelser vil det typiske eksempelet på at midlene er utilstrekkelige til å tilgodese formålet være at kapitalen etter hvert har blitt så liten i forhold til dagens pengeverdi, at det ikke er grunnlag for å foreta utdelinger i noen størrelsesorden. Det ordinære vil her være at administrasjonen av slike stiftelser (også) vil bli uforholdsmessig kostbar i relasjon til utdelingene."

Stiftelsesklagenemnda bemerker at det må gjøres en konkret vurdering av om søkers kapital er utilstrekkelig til å tilgodese formålet på en rimelig måte. I vurderingen må det ses hen til størrelsen på den avkastningen som stiftelsen kan oppnå, dens faktiske utgifter og hva som er dens formål. Størrelsen på den avkastningen som stiftelsen kan oppnå, vil bero på styrets forvaltning av kapitalen og hva markedet til enhver tid gir av avkastning på aktuelle plasseringsalternativer.

Stiftelsesloven § 18 stiller krav til forsvarlig kapitalforvaltning. Bestemmelsen lyder: *"Stiftelsens kapital skal forvaltes på en forsvarlig måte, slik at det til enhver tid tas tilstrekkelig hensyn til sikkerheten og muligheten for å oppnå en tilfredsstillende avkastning for å ivareta stiftelsens formål."*

Bestemmelsen inneholder ikke nærmere regler for plassering av kapital. Det er redegjort nærmere for begrunnelsen om ikke å fastsette spesifikke krav til plasseringer i NOU 1998: 7 kapittel 12. I utredningen er det blant annet uttalt at regelen som stiller generelle krav til sikkerhet og avkastning, pålegger styret plikter i retning av å forvalte midlene slik at begge disse til dels motstridende formålene kan realiseres gjennom en avveining. Plikten til å sørge for at avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta formålet, innebærer en plikt for styret til å ha vurdert plasseringsmuligheter. Det vises i denne sammenheng til Knudsen/Woxholth: *Stiftelsesloven med kommentarer* side 104–105.

Stiftelsesklagenemnda forstår regelen i § 18 slik at kravet til kapitalforvaltning skal bidra til at stiftelsen på sikt skal kunne realisere sitt formål på best mulig måte, jf. ordlydens *"for å oppnå en tilfredsstillende"* som henspeiler på et visst tidsperspektiv. Det at avkastningen ett år ikke er tilstrekkelig til å realisere formålet, vil etter nemndas syn ikke innebære at man må legge til grunn at formålet ikke kan realiseres.

7.2. Den konkrete vurderingen

Etter vedtektene § 7 kan styret disponere inntil 90 % av den årlige avkastningen til formålsrealisering. Spørsmålet er om 90 % av den nominelle avkastningen er tilstrekkelig til å realisere formålet.

I 2013 ble det delt ut kroner 32 366, i 2014 kroner 31 507 og i 2015 kroner 8 569. Styret påpeker i klagen at det har vært en drastisk nedgang i utdelingene, fra kroner 31 507 i 2014 til kroner 8 569 i 2015, samt en økning i utgiftene. Videre viser styret til at dagens utdeling er så liten at formålet ikke kan oppfylles. Det fremgår imidlertid av opplysningene i saken at stiftelsen har delt ut kroner 150 000 i årene 2010-2015. Utdelingenes størrelse har variert noe over årene, og det er korrekt at det har vært en nedgang de siste årene. At stiftelsen må ha revisor og betale en årlig avgift til Stiftelsestilsynet er krav etter loven og følgelig ikke et moment som tilsier at stiftelsen bør kunne avvikles.

At dagens rentesituasjon gjør at utdelingene blir mindre enn tidligere medfører ikke i seg selv at stiftelsens formål ikke etterleves. Stiftelsesklagenemnda viser til at det faktisk har vært grunnlag for utdelinger, og at selv mindre beløp fra stiftelsen gjør at dens formål etterleves. Stiftelsen har ikke et formål som krever store utdelinger for å kunne etterleves. Nemnda har etter dette kommet til at vilkåret i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav a ikke er oppfylt.

Etter stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav d vil omdanning kunne foretas der en bestemmelse i vedtektene eller den rettslige disposisjonen som danner grunnlaget for en stiftelsen, *"er åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig"*.

Stiftelsens formål er etter vedtektene at stiftelsens midler skal benyttes til *"å yte tilskudd til diakonalt arbeid i Bekkelaget menighet, samt å gi årlig tilskudd til Tonje Sandlie, født 05.10.1964, Gardermoen, så lenge hun lever"*. Stiftelsesklagenemnda kan ikke se at det å avvikle stiftelsen og overføre kapitalen til bundet konto hos et annet rettssubjekt for å spare kostnader, gir grunnlag for at stiftelsen og/eller den formålsbestemmelse er blitt åpenbart uheldig eller åpenbart ufornuftig, slik klager anfører. En slik løsning vil tvert imot medføre at formuesmassen videreføres utenfor stiftelseslovens system og de regler som sikrer at formuesmassen forvaltes i tråd med stiftelsens formål. Bestemmelsen i stiftelsesloven § 46 første ledd bokstav d åpner ikke for vedtektsendring ut fra en ren hensiktsmessighetsbetraktning, jf. kvalifikasjonskravet «åpenbart». Det er dermed ikke nok at en annen ordning vil være mer heldig eller fornuftig.

Nemnda vil avslutningsvis vise til Stiftelsestilsynets vedtak side 2 første og åttende avsnitt og bemerker i den sammen at det er styrets ansvar å vurdere andre og mindre inngripende tiltak for formålsrealisering.

Klagen tas etter dette ikke til følge.

Stiftelsesklagenemnda fatter etter dette følgende vedtak:

Stiftelsestilsynets vedtak av 29. september 2016 opprettholdes.

Vedtaket er enstemmig.

Vedtaket er endelig og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd.

Oslo, 27. juni 2017

Hanne Ombudstvedt
Leder

Dokumentet er godkjent elektronisk

